

sumant-s'hi -AS del pl. fem., o amb -e pre-catalana.

En definitiva, com que ni la presumpció d'*En-* locatiu és gaire segura (mentre no es confirmi la corrupta variant *Aens* de 1359), arribo a l'única conclusió prudent: nom pre-romà —enterament segur—, de fesomia ibero-basco-aquitànica; i és versembl. que vingui d'una base en -(E)NNES, paral·lela a la d'*Ensagens*; *Sispony* (SE(N)SPONNE); gascó *Saint-Beat* (i pall. *Sant Beado*) < aquità SEMBETTENNIS; i *Atens*, de l'Urgellet (V. art.).

L'ètimon, doncs, seria alguna cosa com *NAGENNES (o AGENNES), en més íntima relació amb la term. -GENNE de *Ensagens* (V. l'art.) i d'*Adraén* (*Adragigno* per -eno, a l'Acta de 839), que té una base com *ATRAGENNE (o -GINNE). Cf. també *Llarvent*.

Voler arribar a conclusions més decidides fóra prematur. El que cal és formular el desig que se cerquin i es trobin més mencions antigues, i més segures.

Nafora, V. *Naora* *Nafraig*, V. Vol. I, 216

NAFRÈ, *Coll de ~*

Situat entre Susqueda i Osor (Selva). Uneix la muntanya de Sant Gregori de Plantadís amb la de Sant Benet de Cabrera.

Pron. Mod.: *kəʎ də nɑfrɛ*, oït per Coromines a Susqueda (6.1.1934).

Etim. Prové del NP germànic NANDFRID (Förstemann, 1152) (cf. *E. T. C.* I, 245; II, 253). J.F.C.

NAGOL

Llogaret d'Andorra, en te. de St. Julià de Lòria, amb una vella i interessant esglésiola, que veia en un gravat que me n'havien donat el 1952, durant les meves enqs. en la vall.

En les quals recordo haver oït *nagol*. *Nagol* escriuen també Marcel Chevalier, en la seva monografia; el mapa del *Consell*; Baraut en l'ed. del Cartulari etc.

És a mig aire de la serra, a l'esq. de la Valira, en un replà dessota *Certers*, a mig camí d'aquest a les cases de St. J. de Lòria, 1 k. al NE. d'aquestes (a 47°G19 × 1°30).

MENCIONS ANT. 1175: *Enagual* (Valls Tab., *Priv. Andorra* § 4, p. 395). Del mateix any (i crec que és el mateix doc.), en una concòrdia entre el Bisbe d'Urgell i els andorrans, firmada per tots els caps de casa de totes sis parròquies, figura, entre els de Lòria: «Sig. G. Mir de *Enegual*» (Baraut, *Cart. d'Andorra* I, p. 76.118); prometent tota una sèrie de prestacions: en particular, formatges, anyells, llana, vaques (en un mot, la producció d'aqueixa terra eminentment pastoral); 1213, donació d'unes terres de *Certers*, signada per 2 testimonis només: «Bernad de *Nagol* i Pere Finer de *Nagol*» (*Cart. d'Andorra*, vol. II, § 8, p. 91.21).

1263: Venda d'un camp, amb context interessant: «est ipsa terra e:l sòl del fontanal de Certers, et afronta: I, in vinea de R. Bernada de *Negual*, de II afronta e:l fontanal, de III ---» (*Cart. d'Andorra* II, § 34);¹ 1838: «aprop de San Julià, las casas de *Nagual*» (Anyós, *Relació de la Vall d'Andorra*, p. 8).

L'*ETIM.* ja la vaig donar, en la monografia toponímica sobre Andorra, l'a. 1954, *E. T. C.* II, 31. Després de donar molts testimonis de l'aglutinació de *en-* locatiu, com *Envalira*, *Encamp*, *Enviny*, *Enstija*; i a Andorra mateix, *Encenera* junt amb *Cenerera*; afegia que quan aquestes formacions es fan amb un nom en vocal, la *e* ulteriorment s'elimina: entre ells *Enagual*, avui *Nagol*. Després, en altres treballs, hi hem afegit *Nerill* (al costat d'*Erill*) i d'altres (cf. supra *Naens?*); més d'això en *E.T.C.* II, 113, i 16.

Perquè és, sens dubte, el fruit de l'aglutinació de *En* amb *Agual* o *Agol*, provinent del ll. AQUALE 'gorga o olla d'aigua', en un torrent, a muntanya etc., que en la toponímia catalana ha designat una bassa o viot d'aigua (*Aigols Podrits* a les muntanyes de Núria, i altres NLL i apel·latius que aplego a l'art. *aigua* del *DECat.*).

Però aquest derivat, creat en aquesta zona arcaica, Andorra, s'ha mantingut, sense la *i* del cat. *aigua*, fidel al radical ll. AQUA. Car també trobem *Agols* a Andorra, com nom del barranc al Sud de la Mosquera. En tots dos, doncs, tenim la reducció *ɣá* > *ɔ* tan general en tots els parlars catalans (com *gòita* 'guaita', *còrt*, 'quart').

Altres mencions antigues de *Nagol* ens mostren *qua* mantingut encara: En un doc. de 1099 relatiu a Coll de Nargó, l'afr. N. és «in ipso torrent de *Aquale*» (*Cart. Tavèrnoles*, p. 111.11), també en les mencions de 1263 i 1838; i no sols en el doc. més antic, de 1175-6, el qual encara conserva la E- inicial (notem, endemés, que potser també en algunes de les altres, on hi pot haver mala segmentació de *n-* per *d'en-*).

En fi, el context de la de 1263 confirma amb tota seguretat la meua intuïció semàntica d'anys enrere: *Negual*, diu el doc., es troba al peu («e:l sòl») del fontanal que hi baixa des del poblet de damunt, Certers, i al seu costat (afr^o II): era inevitable, doncs, que en aquell replà es formés un gros AQUALE.

¹ Com que l'orig. és perdut, però n'hi ha còpies molt antigues a l'*ACA*, *A.H.N.* i als arxius de la Seu d'Urgell, i les dues variants coincideixen en la inicial, aquesta inicial és ben segura; la discrepància en la síl·laba àtona *a / e* pot venir de les còpies diferents, i com que Baraut segueix les de l'arxiu episcopal, la *e* pot ser deguda a una data posterior: recordem que en els parlars andorrans i de la Seu ja hi ha una pronunciació quasi oriental de les vocals pretòniques.

Nagrella, V. *Vinagrella* *Naguja*, V. *Nauja*